

POVEZANOST IZMEĐU TRADICIONALNE ULOGE ŽENE I FIZIČKOG NASILJA U PORODICI³

Sažetak: U radu se prikazuju rezultati istraživanja koji se odnose na ispitivanje povezanosti između prihvaćenosti tradicionalne uloge žene i iskustva fizičkog nasilja. Istraživanje je sprovedeno na geografskom klsterskom uzorku od 2238 stanovnika Srbije u okviru studije diverziteta odnosa na poslu i u porodici u Srbiji 2011. godine. Primenjena je subskala za ispitivanje izraženosti stava o tradicionalnoj ulozi žene i skala za ispitivanje zastupljenosti fizičkog nasilja. Cilj istraživanja je bio ispitati da li postoji povezanost između prihvatanja tradicionalne uloge žene i iskustva sa fizičkim nasiljem u partnerskoj vezi i/ili fizičkim nasiljem među roditeljima. Analizom dobijenih rezultata može se konstatovati da muškarci u većoj meri prihvataju tradicionalnu ulogu žene i češće su fizički agresivni prema svojim partnerima. Dobijene su veoma niske korelacije između prihvaćenosti tradicionalne uloge žene i iskustva fizičkog nasilja u primarnoj porodici i/ili partnerskoj vezi. Kada su u pitanju pojedinačni ajtemi, najizraženija povezanost prihvaćenosti stava o tradicionalnoj ulozi žene i iskustva sa fizičkim nasiljem ogleda se u prihvatanju stava da ukoliko muškarac može da izdržava ženu ona ne treba da radi. Drugim rečima, pobornici ovog stava iz ispitivanog uzorka češće izjavljuju da su direktno prisustvovali fizičkom nasilju među roditeljima, da su i sami bili žrtve nasilja od strane partnera (ili da su se i sami nasilno ponašali), i da ih je partner primoravao na seks. Ovaj nalaz se može tumačiti kao posledica upliva ekonomske moći, koja prema brojnim istraživanjima predstavlja plodno tle za razvoj rodne neravnopravnosti i snažnijeg prihvatanja tradicionalnih rodni uloga. Rezultati donekle potkrepljuju nalaze brojnih istraživanja sprovedenih na našim prostorima da je u Srbiji još uvek zastupljen stav o tradicionalnim ulogama žene, te se muškarcu kao dominantnijem i snažnijem u odnosu na ženu kao slabiju, često implicitno i eksplicitno dodeljuje pravo ili „privilegija“ da može čak i fizički nasilno da postupa.

Cljučne reči: tradicionalna uloga žene, fizičko nasilje

¹ milena.barac@yahoo.com

² dragana.jovanovic@filfak.ni.ac.rs

³ Rad je urađen u okviru projekta 179002: *Indikatori i modeli usklađenosti uloga na poslu i u porodici*, koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije.

1. Teorijski okvir

U domaćim istraživanjima i literaturi neretko se termini *pol* i *rod* upotrebljavaju kao sinonimi što utiče na zanemarivanje suštinske razlike koja postoji između ovih pojmova. Na ovakva razmimoilaženja u literaturi engleskog govornog područja se ne nailazi jer se termini *pol* (*sex*) i *rod* (*gender*) precizno koriste. Terminom *pol* naglašavaju se biološke determinante ponašanja i biološke odlike žena i muškarca, dok se pod terminom *rod* podrazumeva društveno konstruisana definicija pola. Nediferencirano shvatanje ovih pojmova dovodi do nekritičkog odnosa prema polnim, odnosno rodnim razlikama, što nadalje utiče na njihovo izjednačavanje, te i mogućnost pojave njihove zloupotrebe i stereotipija.

Rod nije samo društveno konstruisana definicija žena i muškaraca, već i socijalno konstruisana definicija odnosa između žena i muškaraca (Lithander, 2000). U socijalnoj interakciji se konstruišu i rodne uloge koje su višedimenzionalne i podrazumevaju specifična očekivanja socijalne sredine od muškaraca i žena. Tako, socijalna očekivanja mogu se ticati određenog načina života i ponašanja ali i osobina ličnosti, emocionalnosti, interesovanja i preferencija. Rodne razlike retko su neutralne, a gotovo u svim društvima rod je važan oblik društvene stratifikacije i kriterijum pojavljivanja društvenih nejednakosti i diskriminacije (Bartolac & sar., 2011).

1.1. Tradicionalna shvatanja uloga žene

Tradicionalna uloga žene predstavlja složeni konglomerat različitih shvatanja, verovanja i očekivanja vezanih za žensku ulogu. Primarna uloga žena prema tradicionalnom shvatanju rodnih uloga jeste briga o deci i domaćinstvu. Kućni poslovi isključivo su briga žene. Žena deluje „u kući“, muškarac „van kuće“. Od žene se očekuje da ona treba da zna, ume i može i više nego očevi, a često je prate i stereotipi da je ona odgovorna tj. „glavni krivac“ za vaspitanje dece. Porodica i sigurnost su za tradicionalnu ženu primati.

Mnogobrojni su faktori od kojih zavisi način na koji će jedno društvo videti ulogu žena, kao savremenu ili tradicionalnu ulogu, kao i šta će od nje očekivati. Prvenstveno, važnu ulogu igraju kulturni, politički, ekonomski, društveni i religiozni faktori. Osim toga, na formiranje uloge žene podjednako utiču i običaji, pravo, klasna i etnička pripadnost, i predrasude raširene u datom društvu. Rezultati novijih istraživanja (Mihić & sar., 2006; Petrović, 2007; Zotović & sar., 2007) govore u prilog tome da u Srbiji oko 77% porodica funkcioniše po tradicionalnom sistemu, barem kad je u pitanju jasna dihotomna podela uloga. Majci se dodeljuje primat kada je u pitanju briga o kući i ukućanima, dok je otac prvenstveno orijentisan na sticanje, materijalnu sigurnost porodice i fizički rad. Porođični problemi vezuju se za zahteve za uspostavljanjem ravnopravnijih odnosa u kojima se preporučuje veća uključenost oca u život i odnose u porodici, a veća individuacija majki. U našoj sredini još uvek dominiraju tradicionalna shvatanja i

u skladu sa njima se vrši različita socijalizacija i vaspitavanje dečaka i devojčica najpre u porodici, potom školi, a kasnije i široj socijalnoj sredini.

S globalizacijom dolazi do promena u smislu usložnjavanja uloga koje obavljaju žene. Sociolozi tvrde da mnoge tradicionalne tekovine gube primat nad određenim modernim i funkcionalnijim. Na primer, nameće se potreba za sve većom socijalnom kompetentnošću, za sve većom tehničko-tehnološkom umešnošću ljudi, pa time i za obrazovanjem i profesionalnom osposobljenošću svih, te tako žena dobija nove uloge. Zanimljiva je činjenica da u tom procesu transformacije tradicionalnih rodnih uloga, uloge žene se nadograđuju i usložnjavaju dok se kod muškaraca manje ili sporije transformišu. Zaposlena žena, nezavisno od posla kojim se bavi ili nivoom postignutog obrazovanja, i dalje ima primat u vođenju kućnih poslova, nege i vaspitanja dece i nege starih ili bolesnih članova domaćinstva. Iako se deklarativno sve više prihvata ravnopravniji odnos između muškaraca i žena po pitanju opterećenja svakodnevnim obavezama, na instrumentalnom nivou takva ravnopravnost uglavnom izostaje (Bartolac & sar., 2011).

Tradicionalno shvatanje rodnih uloga podrazumeva i nejednaku raspodelu moći između muškaraca i žena. Moć podrazumeva fizičku, ekonomsku, emotivnu ili neku drugu prevlast jedne osobe nad drugom. Tradicionalna društva u kojima muškarac na istom radnom mestu ili istih kvalifikacija zarađuje više od žene ili pak ima veću mogućnost napredovanja i sticanja vodećih pozicija u poslovnom okruženju, daju mogućnost dominacije muškaraca u poslovnom okruženju u velikom broju slučajeva. Moć se može ticati i odlučivanja u porodici gde u tradicionalnim društvima muškarac odlučuje o svemu i o svakom članu porodice pošto se njegova intelektualna moć i nadmoć u moralnom rasuđivanju u odnosu na ženu podrazumevala i nekritički prihvatala.

1.2. Stereotipi u tradicionalnim shvatanjima rodnih uloga i nasilje

Zbog ukorenjenih stereotipa o muškim i ženskim pravima i obavezama prisutan je i jedan dominantan obrazac percepcije i doživljaja nasilja u porodici. Nasilje predstavlja namerno korišćenje fizičke snage i moći pretnjom ili akcijom prema samome sebi, prema drugoj osobi, ili prema grupi ljudi ili čitavoj zajednici, što bi moglo rezultirati (ili rezultira) ozledom, smrću, psihološkim posledicama, nerazvijenošću ili deprivacijom (Svetska zdravstvena organizacija, 2002; prema Petrović-Desnica, 2009). Nasilje označava odnos između dve strane u kome jedna strana upotrebom ili samom pretnjom upotrebe sile utiče na drugu stranu. Nasilje je svesna okrutnost usmerena prema drugima s ciljem sticanja moći pomoću nanošenja psihičke i/ili fizičke boli.

Nasilje nad ženama može biti počinjeno na različite načine, a može se manifestovati kroz fizičku, emocionalnu, mentalnu i finansijsku zloupotrebu koja ima za cilj umanjivanje statusa žene ne samo u domaćinstvu već i širem socijalnom miljeu. Nejednakosti između muškaraca i žena duboko ukorenjene u pogrešnom učenju vrednosti čini žene senzitivnijim na njihova ugrožena prava što pojačava

njihovu zavisnost kao ishod starih patrijarhalnih stavova kojima se favorizuje muška populacija. Po tradicionalnim ubeđenjima devojke treba da budu dobre ćerke a kasnije poslušne supruge, te je poslušnost jedna od najcenjenijih osobina žene. Ukoliko bi žene odstupale od društvenih normi one ne samo da donose sramotu sebi već i svojoj porodici i zajednici. Reakcija okoline jeste u vidu stigmatizacije, kažnjavanja njene „devijantnosti“ a često i upražnjavanja nasilja kao sredstva socijalne kontrole.

Zarad vaspitne i korektivne svrhe, u tradicionalnim društvima sasvim je prihvatljivo da muškarac ima privilegiju, pa čak i dužnost da povremeno koristi fizičko nasilje za dobrobit porodice ili nekog njenog pojedinog člana. Pristvo nasilju ili trpljenje nasilja za sobom nosi brojne posledice koje utiču na opšte mentalno zdravlje i blagostanje, ali i na specifične stavove i stil života. Tako je nasilje u tradicionalnim društvima na implicitni ili eksplicitni način kulturalno podržavano, ohrabrivano i podgrevano. Posebno dolazi do izražaja instruisanje muškaraca da su mere fizičkog kažnjavanja neophodne i dobrodošle radi reda u kući. Žene su neretko vaspitavane da trpe, da smatraju da pojedini oblici fizičkog nasilja, kao što je npr. šamar i nisu nasilje već vaspitna mera i zaslužena kazna ukoliko bi „preterale ili izazivale supružnika“. Uporedo s tim, iskustva sa fizičkim nasiljem u primarnoj porodici češće vodi fizičkom nasilju u zreloj dobi u novoformiranoj porodici. Prema sociološkom modelu veza između nasilja nad ženama u porodici i socijalne reprodukcije (opstanka) patrijarhata je systemska i može se uočiti na svim nivoima. Pri tom, veza (re)produkcije nasilja nad ženama u porodici i (re)produkcije društvenog sistema nije neposredna i jednostavna, jer sistem svakodnevno proizvodi nasilje nad ženama složenim sistemom medijatora, pri čemu su *odnosi među polovima u porodici* posebno važni kao deo ukupnih odnosa nejednake moći (Miletić-Stepanović, 2006).

Najviše nasilja u porodici čine muškarci, čak 80–90%, i u najvećem broju slučajeva nasilje sprovode nad partnerkama. U nekim zemljama kao što su Indija, Pakistan i neki delovi Bliskog Istoka rodno nasilje bilo kog oblika je tabu tema, o njemu se ne govori javno. Zbog uvreženih shvatanja da dešavanja u porodici treba u njoj da ostanu, da su od privatnog a ne javnog značaja, ljudi često nisu ni prinuđeni da intervišu u situacijama nasilja a ni državni organi. Potpuna tišina okružuje temu nasilja nad ženama u ovim zemljama što, može se reći, podržava ovaj vid ponašanja i dominiranja muškaraca.

Iako nasilje ima direktne posledice na zdravlje (npr. povrede), žrtve nasilja su takođe izložene i rizicima narušenog zdravlja u budućnosti (bližoj ili daljoj). Istraživanja pokazuju da žene koje su bile izložene nasilju u detinjstvu, ali i u odrasloj dobi, mnogo češće imaju narušeno zdravlje od žena koje takva iskustva sa nasiljem nemaju (Heise et al., 1999). Nasilje uvećava rizik od depresivnih stanja, pokušaja samoubistava, hroničnih bolnih sindroma, psihosomatskih smetnji, gastrointestinalnih smetnji, povreda ali i niza stanja vezanih za reproduktivno zdravlje. Važnost povezanosti zdravstvenih posledica i zlostavljanja ogleđa se u

tome što uticaj zlostavljanja na zdravlje traje još dugo nakon prestanka samog čina zlostavljanja.

Dinamika nasilja u porodici je izuzetno složena. Nasilni očevi su razdražljivi prema deci, ne uključuju se u vaspitanje, veruju u sve mitove o nasilnim odnosima, imaju nisko samopoštovanje i tradicionalne stavove o muškoj superiornosti uz stereotipni pogled na ulogu muškarca u porodici; ne poseduju osećaj krivice ili griže savesti na emocionalnom nivou i kad imaju racionalni uvid da su nasilnici, što često nemaju, imaju slabu kontrolu agresivnih impulsa, veruju da njihovo nasilno ponašanje čuva porodicu i koriste decu kao zalog i način održanja kontrole u vezi.

Deca su traumatizovana jer često prisustvuju nasilju nad majkom ali i zbog toga što su i sama najčešće mete očevog besa. Studenti koji su u detinjstvu bili svedoci nasilja oca nad majkom i koji su sami bili zlostavljani doživeli su stresnijim zlostavljanje majke od vlastitog telesnog zlostavljanja (Pećnik, 2003). Iskustva sa nasiljem u porodici postaju u izvesnom broju slučajeva individualni način reagovanja i transgeneracijski model, kojeg se individua teško otrasa. Prema nekim istraživanjima čak jedna trećina zlostavljane dece je kasnije tokom svog života nasilno prema svojoj deci (Pećnik, 2003).

2. Metodološki deo

Cilj ovog istraživanja predstavlja ispitivanje povezanosti između prihvaćenosti tradicionalne uloge žene i iskustva sa fizičkim nasiljem u partnerskoj vezi i/ili primarnoj porodici. Istraživanjem je obuhvaćen uzorak prikupljen u okviru Studije diverziteta odnosa na poslu i u porodici u Srbiji 2011. godine, koju je realizovao istraživački tim projekta 179002 na geografskom klusterskom uzorku od 2283 stanovnika Srbije. Kao instrument za prikupljanje podataka u okviru projekta 179002 korišćena je PORPOS baterija – namenski konstruisani instrument sastavljen od 389 stavki: kratke skale i pojedinačna pitanja za procenu većeg broja konstrukata. Za potrebe ovog istraživanja korišćeni su podaci dobijeni sledećim skalama: Subskala za ispitivanje izraženosti stava o tradicionalnoj ulozi žene i Skala za ispitivanje iskustva sa fizičkim nasiljem u partnerskoj vezi i primarnoj porodici.

3. Rezultati istraživanja i diskusija

Rezultati analize (tabela 1) ukazuju da su na teritoriji Republike Srbije još uvek prisutni stereotipi o tradicionalnoj ulozi žene, ali ono što zaslužuje posebnu pažnju jeste da žene manje tradicionalno shvataju ulogu žene nego muškarci. Ovaj podatak ne iznenađuje ako se uzmu u obzir rezultati ranijih istraživanja. Žene zastupaju egali-

tarniju podelu obaveza u kući i brige oko deteta, dok muškarci u većoj meri smatraju da je primarna obaveza svake žene briga i nega i da je ženi prvenstveno mesto u kući, posebno ukoliko ima supruga koji radi i zarađuje. Činjenica je da savremeni uslovi života nameću nužnost da oba partnera rade i finansijski doprinose domaćinstvu, posebno ukoliko žele da dostignu određeni kvalitet propisan savremenim načinom života. I pored toga, muškarci i dalje veruju da žena treba da u potpunosti ispuni tradicionalnu rodnu ulogu. Na taj način dolazimo do fenomena vezanog za žensku rodnu ulogu tzv. „druge“ i „treće smene“ (Čudina-Obradović, 2006), kao karakteristike savremenog doba gde zaposlena žena dolazi kući i nastavlja da obavlja sama kućne obaveze i brigu oko deteta, što, samo po sebi, često podrazumeva i noćna buđenja i ustajanja. Sa ovim se podudaraju mišljenja mnogih autora da je tradicionalna podela uloga rezultat socijalizacije rodnih uloga te se obavljanje poslova u domaćinstvu i briga za decu nalaze u središtu ženinog identiteta, dok je uloga hranitelja porodice bliža muškom identitetu. Takođe, očigledna je i egzistencija internalizacije socijalnih normativa rodnih uloga te činjenice govore u prilog tome da bez obzira na uspešnost u poslovnom svetu, žene ipak smatraju da je njihova dužnost da predvode u brizi za porodicu. Tako one na sebe preuzimaju primarnu odgovornost za funkcionisanje u porodici i domaćinstvu što često dovodi do konflikta u pokušaju zadovoljavanja zahteva koje donose poslovne i porodične obaveze.

Tabela 1. Razlika između aritmetičkih sredina po polu u odnosu na prihvaćenost stava o tradicionalnoj ulozi žene

	N	AS	SD	t	P
Muškarci	956	16.73	3.92	6.62	<0.05
Žene	1251	15.52	3.88		

U tabeli 2 nalazi se podatak koji donekle rasvetljava prirodu stava o tradicionalnoj ulozi žene. Naime, percepcija podrške supružnika prilikom obavljanja kućnih poslova i nezi dece doprinosi bračnom zadovoljstvu i osećanju jednakog ulaganja u zajednički dom (Bartolac & sar., 2011). Među bračnim interakcijama važnim za doživljaj kvaliteta braka najvažnija je podrška partnera. Kolins (Colins) razlikuje tri vrste podrške: emotivnu, informacionu i instrumentalnu. Posebno značajna za naše istraživanje jeste upravo instrumentalna podrška koja se odnosi na različite oblike konkretne pomoći, kao što je obavljanje različitih poslova, novčana podrška i slično. Istraživanja nedvosmisleno pokazuju da je potencijalna i ostvarena podrška najvažniji pozitivni prediktor za kvalitet braka pri čemu se često navodi da je doživljaj bračne podrške važniji za ženino bračno zadovoljstvo, nego za muževljevo (Čudina-Obradović, Obradović, 2006). Na ispitivanom uzorku iz istraživanja dobijeni su podaci koji ukazuju da muškarci u većoj meri izjavljuju da im partnerka pomaže i da imaju podršku u obavljanju dužnosti vezanih za kuću i decu, dok manji broj žena izveštava o prisutnosti muževljeve podrške u pomenutim domenima porodičnog funkcionisanja.

Tabela 2. Razlika između aritmetičkih sredina po polu u odnosu na percepciju partnerske podrške u obavljanju kućnih poslova i brige oko dece

	N	AS	SD	t	p
Muškarci	718	6.54	2.98	5.037	<0.05
Žene	893	5.81	2.78		

Međutim, veza između stava o tradicionalnoj ulozi žene i percepcije partnerske podrške izostaje. Suprotno miniistraživanjima novijeg datuma koja ističu u prvi plan sklonosti ispitanika iz manjih sredina (seoskih) ka tradicionalnim stavovima i načinu života, prevashodno u pogledu uloge žene i ispitanicima iz gradova koji su manje tradicionalno nastrojani, rezultati našeg istraživanja ne idu u prilog ovim podacima jer ukazuju na to da bez obzira na mesto življenja ispitanika (selo ili grad) ne postoje statistički značajne razlike u pogledu prihvatanja tradicionalne uloge žene i percepcije partnerske podrške.

Nadalje, rezultati pokazuju nisku ali statistički značajnu vezu između obrazovanja i stava o tradicionalnoj ulozi žene, odnosno obrazovaniji ispitanici manje prihvataju tradicionalni stav o ulozi žene ($r=-0,159$, $p<0,005$) dok veza između nivoa obrazovanja i percepcije partnerske podrške izostaje.

Kada je reč o povezanosti između prihvaćenosti stava o tradicionalnoj ulozi žene i iskustva sa fizičkim nasiljem dobijene su veoma niske korelacije između prihvaćenosti tradicionalne uloge žene i iskustva fizičkog nasilja u primarnoj porodici i/ili partnerskoj vezi.

Tabela 3. Korelacija između prihvaćenosti stava o tradicionalnoj ulozi žene i iskustva sa fizičkim nasiljem

	Da li ste ikada prisustvovali fizičkom nasilju među svojim roditeljima?	Da li su vas roditelji preterano tukli?	Da li vas je partner fizički maltretirao?	Da li vas je partner primoravao na seks?	Da li ste ikada bili nasilni prema partneru?
Briga o deci je najvažniji posao u životu žene	-.041	-.004	.012	-.055	-.069**
	.057	.838	.575	.012	0.001
Zaposlena žena može da bude isto tako dobra majka, kao i majka domaćica	-.053	-.051	-.047	-.073**	-.082**
	0.13	0.16	.030	.001	.000
I kada je žena zaposlena muškarac treba da bude glavni hranilac porodice, a žena treba da brine o kući i deci	-.018	-.008	.049	.059	.053
	.403	.694	.023	.006	.012

Muškarac treba da zarađuje više novca od svoje žene	.004 .846	.006 .762	.039 .071	.049 .024	.082** .000
Mušku ne bi trebalo da smeta ako njen posao zahteva da ona povremeno bude službeno odsutna	.017 .438	.001 .978	.009 .688	-0.16 .453	-0.16 .449
Žena koju muž može da izdržava ne treba da radi	.026 .222	.073** .001	.057 .008	.088** .000	.064* .003

* $p < 0,05$

** $p < 0,01$

Međutim, kada se analiziraju pojedinačni ajtemi može se doći do interesantnih rezultata. Najizraženija povezanost prihvaćenosti stava o tradicionalnoj ulozi žene i iskustva sa fizičkim nasiljem ogleđa se u prihvatanju stava da ukoliko muškarac može da izdržava ženu ona ne treba da radi. Drugim rečima, pobornici ovog stava iz ispitivanog uzorka češće izjavljuju da su direktno prisustvovali fizičkom nasilju među roditeljima, da su i sami bili žrtve nasilja svog partnera (ili da su se i sami nasilno ponašali), i da ih je partner primoravao na seks. Ovaj nalaz se može tumačiti kao posledica upliva ekonomske moći, koja prema brojnim istraživanjima predstavlja plodno tle za razvoj rodne neravnopravnosti i snažnijeg prihvatanja tradicionalnih rodnih uloga. Ovaj rezultat možemo povezati sa rezultatom jednog istraživanja u kome se pokazalo da je upravo percepcija neravnopravnog udela ili raspodele zajedničkim finansijama važan izvor nezadovoljstva u braku (Bartolac & sar., 2011).

Prikaz sličnih podataka daje i Holander ispitujući tradicionalne rodne uloge i nasilje koje vrši partner sprovodeći istraživanje u Kini na uzorku od 2000 ispitanika ženskog pola starosti od 18 do 60 godina (Holander, 2005). Oko 40% žena iz ispitivanog uzorka smatra da je dobra žena ona koja se pokorava svom mužu, da je za muškarca bitno da pokaže ženi ko je gazda, da žena nije u stanju da sama bira svoje prijatelje, te da je dužna da ima intimne odnose samo sa svojim supružnikom čak i onda kada ne oseća potrebu za tim. Čak 70% ispitanica smatra da o porodičnim problemima ne bi trebalo raspravljati sa strancima već unutar porodice (Holander, 2005: 80). Takođe, visok procenat žena u Holanderovom istraživanju podržava verovanje da je batinanje žena u određenim situacijama opravdano ali i tradicionalne stavove o ulozi žene u seksualnim relacijama. On navodi da je čak 43% ispitanica iskusilo nasilje od partnera (38% fizičko nasilje) tokom života, a od toga 26% njih je bilo zlostavljano nedavno (fizički/seksualno), tokom poslednjih godinu dana.

U našem istraživanju visoka povezanost je dobijena između stava da muškarac mora da zarađuje više od žene i iskustva sa fizičkim nasiljem u odnosu na

partnera. Povezanost stava da muškarac treba da ima ekonomsku prevlast u odnosu na ženu govori o snažno ukorenjenom stavu da je muškarac taj koji obezbeđuje sredstva za porodicu i koji izdržava ostale ukućane, te nemogućnost ostvarivanja ove dužnosti može biti praćena snažnom frustracijom ili stavom da ukoliko muškarac više zarađuje on je i nosilac celokupne moći koja često podrazumeva i pravo da se prema partneru grubo postupa, što uključuje i fizičko nasilje.

Pronađena je i negativna veza između stava da zaposlena žena može biti dobra majka i domaćica i iskustva sopstvene agresije prema partneru. Ova veza može sugerisati da prihvaćenost stava da žena može podjednako dobro obavljati više životnih uloga daje izvesni prostor partnerima da se mogu pomagati i podržavati u životnim ulogama.

Uprkos aktuelnim socijalnim i ekonomskim reformama koje se sprovode u našoj zemlji i pratećeg stava o rodnoj ravnopravnosti, životi mnogih žena još uvek su do nekog stepena obeleženi normama kulture o dominirajućem muškarcu. U našoj kulturi postoji izražen stav o prihvaćenosti tradicionalne uloge žene, posebno od muškaraca, koji istovremeno, češće u odnosu na žene izjavljuju da imaju veći doživljaj podrške od partnerke. Suprotno istraživanjima novijeg datuma koja ističu u prvi plan sklonosti ispitanika iz manjih sredina (seoskih) ka tradicionalnim stavovima i načinu života, prevashodno u pogledu uloge žene, i ispitanicima iz gradova koji su manje tradicionalno nastrojeni, rezultati našeg istraživanja ne idu u prilog ovim podacima. Obrazovanje doprinosi slabijem prihvatanju tradicionalnih rodnih uloga, međutim, percepcija partnerske podrške nije u vezi sa obrazovanjem ispitanika.

Literatura

- Bartolac, A., Kamenov Ž., Petrak, O. (2011). Rodne razlike u obiteljskim ulogama, zadovoljstvu i doživljaju pravednosti s obzirom na tradicionalnost stava, *Revija socijalne politike*, br. 2, str. 175–194, Zagreb.
- Hedrih, V., Todorović, J., Ristić, M. (2013). (ur). *Odnosi na poslu i u porodici u Srbiji s početkom 21. veka*. Niš: Filozofski fakultet, 191–214.
- Heise, L., M. Ellsberg, and M. Goettemoeller. (1999). „Ending violence against women“, *Population Reports*, Series L, No. 11. Baltimore: Johns Hopkins University School of Public Health, Population Information Program.
- Hollander D. (2005). Traditional gender roles and intimate partner violence linked in China. *International Family Planning Perspectives*, Volume 31, Number 1.
- Čudina-Obradović, M. & Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden Marketing – Tehnička knjiga
- Miletić – Stepanović, V. (2006). *Nasilje nad ženama u Srbiji na razmeđu milenijuma*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Mihić I., Zotović M. & Petrović J. (2006). Sociodemografske karakteristike porodice, podela posla u kući i vaspitni stilovi roditelja u porodicama na teritoriji Vojvodine. *Pedagoška stvarnost*, vol. 1–2. str. 118–134.

- Petrović, J. (2007). *Odnosi u porodicama u Vojvodini: podela uloga, vaspitno ponašanje roditelja i porodična klima*. Novi Sad: Filozofski fakultet.
- Petrović-Desnica, J. (2009). „Sigurna porodica“, *Adra*, Beograd, Vol.1, br.1.
- Pećnik, N. (2003). *Međugeneracijski prijenos zlostavljanja djece*. Jastrebarsko: Slap.
- Zotović, M., Mihić, I. & Petrović, J. (2007). *Socio-demografske i psihološke karakteristike tradicionalnih i egalitarnih porodica sa teritorije Vojvodine*. U: M. Biro & S. Smederevac (eds). *Psihologija i društvo*. Novi Sad: Filozofski fakultet, str. 151–162.
- Kulović, S. (2005). http://www.zenska-mreza.hr/osvrsti/psihodinamika_nasilja.html

Milena Belić, Dragana Jovanović

RELATIONSHIP BETWEEN THE ACCEPTANCE OF TRADITIONAL WOMEN ROLE AND DOMESTIC VIOLENCE

Summary

The paper presents results of research relating to examine correlation between the acceptance traditional women roles and the experience of physical violence. The study was conducted on a geographic cluster sample of 2238 inhabitants of Serbia within the study of diversity of relations at work and in the family in Serbia 2011th year. It was used subscale for examining the expression of attitude on the traditional role of women, and the scale for determining the abundance of physical violence. Aim of the research was to examine the relationship between the acceptance of traditional role of women and experience of domestic violence in partner relationships and/or domestic violence between parents of respondents. Analyzing the obtained results, we can conclude that men in larger extend accepting traditional role of women and they are more often physically aggressive toward their partners. We obtained very low correlation between the acceptance of the traditional roles of women and the experience of physical violence in the family and/or partnerships. When are concerned single items, the most pronounced correlation of acceptance the attitude of traditional role of women and the experience of physical violence is reflected in the acceptance of the attitude that if men can sustention women, she should not work. In other words, supporters of this attitude in the tested sample often stated that they are directly witnesses of the physical violence between their parents, that they were victims of violence from partners (or they behaved violently), and that the partner forced them to have a sex relations. This finding can be commented as a consequence of the influence of economic power which, according to numerous studies, is fertile ground for the development of gender inequality and a stronger acceptance of traditional gender roles. Also, many studies conducted in our country show that in Serbia is still present attitude about the traditional roles of women, and men as more dominant and stronger than the woman as the weaker, often implicitly and explicitly have been authorizes or have a „privilege“ to be even physically violent.